

бражения мнемонических процессов в романах автора, а также выявлены типичные модели активации индивидуальной памяти.

Ключевые слова: киностратегии, память, интермедальность.

N. Dotsenko, lecturer

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

The intermedial strategies of memory phenomenon representation in Patrick Modiano novels

This article highlights the intermedial strategies of Patrick Modiano novels. His narrative techniques represent the same principals as the cinema techniques have. Among them "cut-back vision" as well as the other models of representation created by famous director D. Vertov. The peculiarities of representation of the memory processes were investigated and the typical models of individual memory activation were found.

Keywords: cinema strategies, memory, intermediality.

УДК 811.161.2: 81'27

В. І. Дудар, студ.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

МЕДІАЛІНГВІСТИЧНА ПРИРОДА ПОЛІТИЧНОЇ МЕТАФОРИ В ЖАНРІ ТЕЛЕВІЗІЙНОГО ІНТЕРВ'Ю

У статті досліджено лінгвостилістичні особливості політичної метафори як засобу інтерпретації реальності в мас-медіа. Проаналізовано специфіку функціонування політичної метафори в жанрі інтерв'ю на Громадському телебаченні. Визначено оцінний і семантичний ресурс політичної метафори в контексті рефлексії реципієнта на події навколишньої дійсності.

Ключові слова: мова ЗМІ, політична метафора, жанр телевізійного інтерв'ю, оцінність, семантика.

На початку ХХІ століття актуальним постає дослідження проблематики мови медіа. Як зазначає відомий дослідник Г. Солганик, "маючи величезну аудиторію, різноманітні засоби інформування і впливу, мова ЗМІ стає центром національної мови" [3, с. 8]. Загалом медійний лінгвальний ресурс охоплює та відтворює всі сфери суспільного життя, серед яких (і це законо-мірно) важлива роль належить політиці. Така ситуація мотиву-

ється тим, що політика як галузь державної та громадської діяльності багато в чому визначає життя соціуму. Медіамова піддається багатоаспектному, багатоплановому впливу політики, а отже, політичні цілі й установки зумовлюють мовні стратегії та тактики, побудову мовлення, загальну модальність, характер образності, мовну політику та ін. Інакше кажучи, добір слова, оцінка, яка надається через сукупність мовних засобів, відзначаються політичними та ідеологічними установками [3, с. 25].

Одним із найважливіших параметрів дослідження політичного медіадискурсу є політична метафорика. Як різновид вторинної лексичної номінації, що передбачає вироблення значення на основі зіставлення предметів за спільною ознакою [2, с. 47], метафора активно використовується в медіадискурсі для особливого моделювання лінгвальної оцінки певної політичної ситуації. Політична метафора стала невід'ємною складовою частиною текстів на відповідну тематику і є не тільки засобом залучення уваги масового реципієнта, а й дає змогу впливати на його мовну свідомість.

У нашому дослідженні звертається увага на особливості функціонування політичної метафори в жанрі телевізійного інтерв'ю, що є, на наш погляд, основою Громадського телебачення. Такий погляд на аналіз метафор, які функціонують у політичній сфері, дозволяє виявляти тенденції розвитку політичного медіадискурсу та допомагає визначити ступінь впливу змін соціально-економічного характеру на функціонування мови ЗМІ.

Період насичених революційних подій в Україні, які були відображені в телевізійних інтерв'ю, що транслювалися на Громадському телебаченні протягом 2013–2014 років, став важливим фактором перетворення метафоричної картини світу та зумовив, за визначенням А. Чудінова, період "метафоричних бур" [4] у ЗМІ.

У ході аналізу лінгвального ресурсу політичних інтерв'ю було встановлено, що в мові ЗМІ активізувалися традиційні, вже відомі метафоричні моделі, образи та, у свою чергу, перманентно з'являється ряд неологічних, оскільки метафори часто використовуються як аргументи в полеміці, динамічно змінній медійній комунікації. Вживання метафор було здебільшого викликане потребою висловити негативну оцінку, передати негативні емоції. До метафоричних моделей були залучені нові концепти,

образи, які стали актуальними у зв'язку з конкретною політичною ситуацією. Таким чином, підтверджується думка про те, що метафора є важливим мовним інструментом формування багатьох альтернатив вирішення проблемної ситуації [1, с. 12].

В аналізованих політичних інтерв'ю, що транслювалися в ефірі Громадського телебачення, зафіксовані метафори зі стертою образністю, що позначають сталі суспільні реалії (*хвиля страйків, націоналістичне крило, механізм реформ, важелі впливу, інформаційна війна та ін*).

Однак більш значну групу становлять оказіональні медійні метафори, що привертають до себе увагу реципієнта і є значимішими для дослідника. Вони переважно базуються на перенесенні властивостей живих істот на предмети та явища неживої природи. Більшість метафор, які зустрічаємо в політичних інтерв'ю, вербалізують реакцію громадських діячів, митців, політиків на активізацію демократичного руху, є засобом формування негативного образу влади, з якою народ повинен вести боротьбу. Найчастіше метафоризації піддавалися такі концепти: "влада", "країна", "державна", "Україна", "Європа", "революція" та ін., що загалом актуалізують відповідні об'єкти в сучасному геополітичному просторі.

Аналізуючи метафоричне наповнення концепту "влада", вказуємо, що респонденти в ході інтерв'ю найчастіше трактують владу в негативному забарвленні. Наприклад, Ю. Андрухович, відповідаючи на запитання інтерв'юера, використовує такі метафори: "влада зробила нам **зло**", "влада намагається **посварити Майдан**". Стосовно влади та її відношення до країни О. Забужко використовує метафору: "вони всі **доять** Україну". О. Забужко характеризує державний лад, який народ прагне змінити у ході революції, як "режим чистого **проїдання і розкрадання**", а Р. Скрипін зауважує, що "корупція державний механізм **роз'їла зсередини**" та ін. Негативна оцінка діячів влади надається за допомогою метафоризованих лексем (часто діалектної природи) із загальноомовною або контекстуальною негативною конотацією.

Актуальним для медійних інтерв'ю є використання персоніфікації, метафоричної за своєю природою. Так, нашу країну за допомогою метафор у низці інтерв'ю зображають як людину –

соціально незахищену, хвору, нещасну, безпорадну (*"проклята країна"* (Ю. Андрухович), *"понад п'ятдесят днів країну тіпає"* (А. Гриценко), *"відбувається знекровлення нашої країни правлячим режимом"* (О. Палій), *"вся Україна зараз завмерла і просто очікує"* (А. Зінчук), *"країна ще сама себе не усвідомила"* (О. Забужко), *"громадянське суспільство розхристане"* (Є. Глібовицький) та ін., що, відповідно, реалізує зрозумілий конотативний ресурс.

Однак із початком революції Україна та українське суспільство стають на шлях якісного розвитку, що підкреслюється анти-тетичними до попереднього контексту метафорами із семантикою пробудження, народження, визрівання: *"країна змінює себе сама в процесі"*, *"країна не зібрана, вона тільки народжується"* (Л. Подерев'янський), *"суспільство не відроджується, воно прокидається"* (С. Поваляєва), *"тільки зараз нація визріла"* (Т. Данильченко) та ін. Як бачимо, найпоширенішим типом метафор, пов'язаних із концептами "країна", "нація", "суспільство", є дієслівні. Семантика дієслівної метафори якнайповніше відбиває особливості відображення політичного дискурсу в мас-медіа: дієслово позначає дію та процес, динамічні ознаки, пов'язані з якісною зміною властивостей. Саме такою динамічною та змінною є сучасна політична реальність.

Важливим для розгляду є також концепт "Європа", якому учасники інтерв'ю за допомогою метафор надають негативної оцінки. Вона зумовлена пасивністю Європи по відношенню до подій в Україні. Для передачі цієї характеристики мовці антропоморфізують Європу, зображаючи її як бездіяльну людину: *"Європа бездіяльна"* (Н. Гуменюк), *"Європа зараз уже відпочиває, але я сподіваюсь, що Європа пробудиться"* (Д. Корчинський) та ін.

Основним семантичним наповненням актуального сьогодні концепту "революція", відповідно до якого відбувається його метафоризація мовцями на телебаченні, є зміна існуючого ладу, його оновлення. Несприятлива політична ситуація, яку необхідно змінити, неодноразово окреслюється за допомогою метафори "болото". Наприклад, Ю. Андрухович, прогножуючи майбутні суспільні зміни, стверджує: *"вирушимо з того жахливого болота, в якому перебуваємо"*. Подібну метафору вживає в інтерв'ю і

О. Ярмола, наголошуючи, що, якщо не вдасться здійснити революцію, *"...інші народи будуть розвиватися, а ми будемо знаходитись в тому самому болоті"*. Метафора революції як оновлення зазвичай несе позитивну оцінку і представлена лексемами "перезавантаження" та "перезапуск": *"в країні треба провести перезавантаження"* (О. Бригинець), *"зараз відбувається перезавантаження нашого світогляду, розуміння стосовно України, стосовно того, куди ми маємо далі рухатись"*, *"коли буде домовленість між теперішньою політичною владою, теперішнім майданом про перезавантаження, про перезапуск країни, то швидше за все якісь компроміси будуть зроблені"* (Є. Глібовицький) та ін. Трапляються й інші okazіональні метафори революції, наприклад, *"Майдан – це природний рефлекс українців"* (О. Палій), *"вся матриця має змінитися, має бути перестановка меблів"* (О. Забужко), *"те, що відбувається зараз – дороговказ на сотню років вперед"* (С. Вакарчук), що виявляють авторську мовну свідомість і вказують на індивідуалізацію смислового прочитання відповідних контекстів.

При метафоричному представленні революційних подій в Україні у досліджених інтерв'ю багатьма респондентами була вжита метафора, пов'язана із концептом "гра", яка містить негативну оцінку. Піддаючись метафоризації, лексема "гра" набуває значення ряду дій, спрямованих до певної мети, інтриги, таємного задуму, а лексема "гратися", відповідно, набуває значення домагатися свого, впливаючи на чий-небудь почуття, інстинкти та ін. Слово "гра" в такому значенні вживається мовцями передусім для характеристики діяльності владної верхівки в революційній ситуації: *"Чим більше потенціал народу буде наростати, тим тяжче буде грати в тонку гру"* (С. Вакарчук), *"Зараз я зрозумів, що іде якась гра"* (А. Кузьменко), *"я думаю, що зараз буде ціла хвиля соціології, причому з різних боків, для того, щоб подивитися, який рівень довіри до кожного з гравців"* (Є. Глібовицький), *"мають піти ті правила гри, які уможливили повторення авторитаризму в Україні"* (Є. Глібовицький) та ін., що надає їй негативної конотації.

За допомогою концепту "гра" можуть утворюватися цілі метафоричні системи (ключова метафора *гра в карти*, похідні – *тасувати старі карти* ("Сьогодні на Майдані представники кола на-

родної довіри звернулися до політиків із заявою щодо формування коаліційного уряду. Головний посил: не потрібно тасувати старі карти" (Т. Данилевська)), роздавати карти ("Ми ніколи не дізнаємося, які карти і хто роздає" (С. Вакарчук)), моральні козири ("В опозиції є всі моральні козири" (С. Вакарчук)). Використання системи взаємопов'язаних метафор дозволяє створити асоціативну модель політичної реальності за допомогою системи концептів, яка відноситься до іншої поняттєвої області. Наприклад, якщо політична ситуація – це *гра в карти*, то її організатори *роздають карти*, *тасують їх*, тобто самостійно вирішують і провокують подальший розвиток подій. Опозиціонери отримують *моральні козири* і, відповідно, сприймаються як люди, які стоять на боці закону та перешкоджають подальшим злочинам. Така система метафор постійно використовується в політичних інтерв'ю, створюючи характерну для суспільної свідомості метафоричну модель тогочасної політичної реальності.

Отже, на основі проведеного дослідження, можемо зробити висновок, що метафора займає важливе місце в системі мовних засобів оцінки політичної реальності. Активізація використання політичних метафор в мас-медіа є ознакою інтенсифікації політичного життя. На сучасному етапі мова мас-медіа продовжує продукувати політичні метафори, які відображають національну специфіку образного мислення та демонструють особливу інтерпретацію політичної реальності, пов'язану із вторинною номінацією фрагментів актуальної дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Будаев Е. В. Политическая метафорология : ракурсы сопоставительного анализа / Е. В. Будаев // Политическая лингвистика. – Екатеринбург, 2010. – № 1(31). – С. 9–23.
2. Вовк Н. И. Языковая метафора в художественной речи. Природа вторичной номинации / Н. И. Вовк. – К. : Наук. думка, 1986. – 142 с.
3. Солганик Г. Я. Введение / Язык СМИ и политика / Под ред. Г. Я. Солганика. – М. : Издательство Московского университета; Факультет журналистики МГУ имени М. В. Ломоносова, 2012. – С. 8–28.
4. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации / А. П. Чудинов. – Екатеринбург, 2003. – 248 с.

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

В. И. Дудар, студ.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

**Медиалингвистическая природа политической метафоры
в жанре телевизионного интервью**

В статье исследованы лингвостилистические особенности политической метафоры как средства интерпретации реальности в СМИ. Проанализирована специфика функционирования политической метафоры в жанре интервью на Общественном телевидении. Определены оценочный и семантический ресурсы политической метафоры в контексте рефлексии реципиента на события окружающей действительности.

Ключевые слова: язык СМИ, политическая метафора, жанр телевизионного интервью, оценочность, семантика.

V. Dudar, Student
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

**Media linguistic nature of political metaphor
in the television interview genre**

The article is devoted to the research of the stylistic features of the political metaphor as a way of interpreting reality in the media. The present study analyzes the specificity of political metaphor function in the interview genre on Public television. The estimation and semantic resources of the political metaphor in the context of recipient's reflection on the surrounding reality events are determined.

Key words: language of media, political metaphor, genre of television interview, estimation, semantics.

УДК 81'1

В. Р. Екшмідт, асп.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

**МОВЛЕННЄВА МАНІПУЛЯЦІЯ:
ПЕРСУАЗИВНІСТЬ ТА СУГЕСТІЯ**

У статті розглянуто поняття мовного впливу, мовної маніпуляції, визначено істотні ознаки таких видів мовленнєвого впливу, як персуазивність та сугесція, проаналізовані відмінності між ними та їх вплив на адресата мовлення.

Ключові слова: мовленнєвий вплив, мовна маніпуляція, персуазивність, сугесція.